

Falu kommuns riktlinjer för minoritetspolitiskt arbete

1. Inledning

Sverige är sedan år 2000 ansluten till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Enligt Europarådets ramkonvention är det upp till de undertecknande länderna att bestämma vilka kriterier minoriteterna ska utses. I Sverige har riksdagen beslutat följande kriterier för att få status som nationell minoritet. En nationell minoritet ska:

- Vara en grupp med en uttalad samhörighet, som går att urskilja från den övriga befolkningen.
- Ha en religiös, språklig, traditionell eller kulturell särart, som inte går att dela med andra
- Ha en uttalad vilja att behålla sin identitet
- Ha historiska eller långvariga band med Sverige

Utifrån dessa kriterier har Sverige erkänt judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar som nationella minoriteter i Sverige. Samerna är dessutom erkänt som urfolk. I Sverige tillämpas principen om självidentifikation för att avgöra vilka som ingår i en nationell minoritet. Det är individen själv som bestämmer om hen tillhör en nationell minoritet eller inte. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska – samtliga varieteter av dessa språk är erkända.

2. Bakgrund

Den 1 januari 2010 trädde lagen om de nationella minoriteterna och minoritetsspråk (2009:724) i kraft i Sverige. Lagens tre grundskyddsparagrafer ger de nationella minoriteterna rätt till information, skydd av kultur och språk och rätt till delaktighet och inflytande. Med anledning av den lagändring som trädde i kraft år 2019 har detta dokument med mål och riktlinjer upprättats. Riktlinjerna är upprättade enligt Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk 5b§ "Kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete".

Det finns särskilda förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska. En kommun kan ansöka om att gå med i ett förvaltningsområde. De kommuner som ingår ska se till att de nationella minoriteterna kan använda sitt språk i kontakt med myndigheten, både i tal och skrift. Förvaltningsmyndigheter måste se till att det finns personal som behärskar språket. Falu kommun tillhör inte ett förvaltningsområde.

2.1 Relaterade lagar

Lagar och förordningar kring nationella minoriteter och minoritetsspråk finns främst reglerade i minoritetslagen, i Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter, den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk samt i språklagen. Utöver dessa innehåller bibliotekslagen, skollagen och socialtjänstlagen bestämmelser om nationella minoriteters rättigheter.

3. Mål för det minoritetspolitiska arbetet

Målet utifrån minoritetspolicyn är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Alla ska ha likvärdiga möjligheter att delta i samhällslivet.

De nationella minoriteternas språk och kulturer ska skyddas och främjas. Personer som tillhör nationella minoriteter ska kunna tillägna sig och använda sitt modersmål och utveckla en egen kulturell identitet.

Falu kommun ska sprida kunskap och kännedom om nationella minoriteter och deras rättigheter hos allmänheten och kommunens personal.

Det minoritetspolitiska arbetet bidrar till att uppfylla Falu kommuns vision – Ett större Falun. Ett större Falun kräver inte bara tolerans för olikheter – olikheter är en förutsättning för att nya idéer ska födas och utvecklas. Kulturell och mänsklig mångfald bidrar enligt visionen till attraktivitet. Falu kommuns minoritetspolitiska arbete bidrar även till att uppfylla målen för Agenda 2030. De nationella minoriteternas rättigheter har direkt koppling till flera mål i agendan, bland annat målen om god hälsa och välbefinnande, god utbildning samt minskad ojämlikhet.

4. Riktlinjer för nationella minoriteters rättigheter

Utifrån målen med det minoritetspolitiska arbetet har riktlinjerna indelats i följande områden.

- Inflytande och delaktighet
- Information och myndighetskontakt
- Språk och kultur
- Äldreomsorg

4.1 Inflytande och delaktighet

Nationella minoriteters rätt till inflytande och delaktighet beskrivs i följande lagtext.

Minoritetslagen §	Lagtext
5	Förvaltningsmyndigheter ska ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt som det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Samråd ska ske genom en strukturerad dialog i syfte att beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande.
5a	Förvaltningsmyndigheter ska särskilt främja barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd i frågor som berör dem och anpassa formerna för detta till deras förutsättningar.

4.1.1 Falu kommuns riktlinjer gällande delaktighet och inflytande

- Samtliga nämnder ska beakta samråd med nationella minoriteter i frågor som berör dem. Nämnd som initierar samråd är ansvarig för planering och genomförande av detsamma.
- Protokoll från samråd ska skickas till ansvarig nämnd samt till Kommunstyrelseförvaltningen för kännedom.
- Nationella minoriteter äger även i övrigt rätten att initiera samråd i frågor som berör dem. Kommunstyrelsen ansvarar för att samråd genomförs.
- Vid samtliga samråd ska särskilt barns och ungas möjligheter till inflytande och samråd främjas.

4.2 Information och myndighetskontakt

Nationella minoriteters rättigheter kopplat till information och myndighetskontakter beskrivs inom följande delar av minoritetslagen.

Minoritetslagen §	Lagtext
3	Kommuner och landsting ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till
9	Utanför ett förvaltningsområde har enskilda rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska vid muntliga och skriftliga kontakter i förvaltningsmyndigheters ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part, om ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket.
11	En förvaltningsmyndighet ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i enskildas kontakter med myndigheter
12	Förvaltningsmyndigheter får bestämma särskilda tider och särskild plats för att ta emot besök av enskilda som talar finska, meänkieli respektive samiska, samt ha särskilda telefontider

4.2.1 Falu kommuns riktlinjer för information och myndighetskontakt

- Kommunstyrelsen ska ge information om nationella minoriteters rättigheter på kommunens hemsida och/eller i den form som respektive minoritet har behov och önskemål om. Informationen om rättigheterna ska finnas översatt till de nationella minoritetsspråken.
- Kommunstyrelsen ska sprida kunskap om nationella minoriteters rättigheter i den egna organisationen samt informera allmänheten om Falu kommuns arbete för nationella minoriteters rättigheter.
- Kommunstyrelsen ska även i övrigt eftersträva att tillhandahålla översättning av sådan information som de nationella minoriteterna har behov av till finska, meänkieli respektive samiska.
- Respektive nämnd ska utveckla former för kontinuerlig kartläggning av medarbetares kompetens i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i ärenden som rör enskildas kontakter med myndigheter.
- Om medarbetares kompetens i finska, meänkieli respektive samiska saknas där detta behövs i ärenden som rör enskildas kontakter med myndigheter ska berörd/a nämnd/er beakta sådana språkkunskaper i rekryteringen av nya medarbetare.
- Respektive nämnd ska utveckla metoder för att tillgodose behovet av språkkunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i ärenden som rör enskildas kontakter med myndigheter¹.

¹ Att på annat sätt tillgodose språkkunskaper kan till exempel handla om att utveckla och tillhandahålla digitala hjälpmedel som kan användas vid enskildas kontakter med myndigheter. Rätten till tolk/översättning regleras i Förvaltningslag (2017:900) § 13.

4.3 Språk och kultur

Nationella minoriteters rättigheter kopplat till språk och kultur beskrivs i följande delar av minoritetslagen, Bibliotekslagen och Skollagen:

Lag	Lagtext
Minoritetslagen § 4	I Språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt.
Bibliotekslagen § 5	Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på 1. de nationella minoritetsspråken, 2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och 3. lättläst svenska.
Skollagen 10 kap. § 7	En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk.

4.3.1 Falu kommuns riktlinjer – Språk och kultur

- Barn- och utbildningsnämnden ska ge kommunens elever och deras vårdnadshavare information om rätten till modersmålsundervisning.
- Barn- och utbildningsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, tillse att information om rätten till modersmålsundervisning finns översatt till de nationella minoritetsspråken.
- Barn- och utbildningsnämnden ska säkerställa att elever efter genomgången grundskola har fått kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia.
- Kultur- och fritidsnämnden (biblioteken) ska erbjuda litteratur, tidskrifter och annan media på de nationella minoritetsspråken och om de nationella minoriteterna.
- Kommunstyrelsen ska uppmärksamma de nationella minoriteternas högtidsdagar.

4.4 Nationella minoriteters rättigheter kopplade till äldreomsorg beskrivs i följande delar av Minoritetslagen samt i Socialtjänstlagen:

Lag	Lagtext
Minoritetslagen § 18a	En kommun som inte ingår i något förvaltningsområde ska erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller en väsentlig del av den service och omvårdnad som erbjuds inom ram för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, jiddish, meänkieli, romani chib eller samiska, om kommunen har tillgång till personal med sådana språkkunskaper.
Minoritetslagen § 18b	Kommunen ska inom ramen för sådan omsorg som erbjuds enligt 18 och 18a beakta de äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.
Minoritetslagen § 18c	Kommunen ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till sådan service och omvårdnad som anges i 18 och 18a §§.
Socialtjänstlagen 5 kap. § 6	Kommunen ska verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddish, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.

4.4.1 Falu kommuns riktlinjer - äldreomsorg

- Omvårdnadsnämnden ska, i samarbete med kommunstyrelsen, informera om äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken där detta efterfrågas och i den form som respektive nationell minoritet har behov av².
- Omvårdnadsnämnden ska beakta och utveckla former för att tillgodose äldres behov av att upprätthålla sin kulturella identitet.
- Omvårdnadsnämnden ska utveckla former för kontinuerlig kartläggning av medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor.
- Om medarbetares kompetens i de nationella minoritetsspråken saknas där detta behövs i omvårdnaden av äldre människor ska omvårdnadsnämnden, som beställare av tjänster inom äldreomsorgen, tillse att sådana språkkunskaper beaktas i rekryteringen av nya medarbetare.
- Omvårdnadsnämnden ska informera den som ansöker om bistånd inom ramen för äldreomsorgen om möjligheterna till service och omvårdnad på de nationella minoritetsspråken, om sådan språkkompetens kan tillhandahållas bland medarbetare.

5. Uppföljning

För uppföljning och samordning gällande Mål och riktlinjer för Falu kommuns arbete med nationella minoriteter gäller följande:

- Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna arbetet med de nationella minoriteternas rättigheter i enlighet med riktlinjen.
- Barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden, omvårdnadsnämnden och kommunstyrelsen ska redovisa arbetet utifrån riktlinjerna när så påkallas.
- Samtliga nämnder ska, om de haft samråd med nationella minoriteter i enlighet med minoritetslagstiftningen 5 §, anmäla detta till kommunstyrelsen.

² Informationen kan till exempel finnas tillgänglig på kommunens hemsida, i broschyrer på Kontaktcenter eller genom informationsmöten där tolk/översättare närvarar.

